

Conf. univ. dr. **Adina-Renate Motica**
Oana-Elena Buzincu **Veronica Stan**

Admiterea în notariat

Teste grilă și sinteze teoretice

Ediția a 9-a, revizuită și adăugită

Editura
Hamangiu
2023

X. PROCEDURA SUCCESORALĂ NOTARIALĂ

Conform art. 233 din regulament, în funcție de natura sa litigioasă sau nelitigioasă, procedura succesorală este numai de competența *instanței de judecată* sau a *notarului public*^[1].

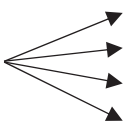
1. Deschiderea procedurii succesorală

1.1. Deschiderea procedurii succesorală notarială. Cererea de deschidere a procedurii succesorală pe cale notarială

În conformitate cu prevederile art. 954 alin. (1) C. civ., moștenirea unei persoane se deschide în momentul decesului acesteia. Așadar, nu trebuie confundată data deschiderii moștenirii (data decesului persoanei) cu data deschiderii procedurii succesorală, aceasta din urmă reprezentând întotdeauna un eveniment ulterior datei decesului. *Semnificația datei depunerii cererii la biroul notarial* reprezintă de fapt data deschiderii procedurii succesorală pe cale notarială.

De asemenea, în conformitate cu prevederile art. 105 alin. (1) din lege, se poate realiza o *corelație între cererea de deschidere a procedurii succesorală notarială și cererea de efectuare a inventarului*. Astfel, în condițiile în care nu există cerere anterioară pentru deschiderea procedurii succesorală, cererea de inventariere a bunurilor succesorală, formulată de persoanele interesate potrivit dispozițiilor legale în vigoare, ține loc și de cerere de deschidere a procedurii succesorală.

Prin coroborarea art. 103 alin. (1) cu art. 104 alin. (3) din lege și cu art. 234 alin. (1) din regulament, procedura succesorală notarială se deschide *la cererea*^[2]:

-
- oricare dintre succesibilii*^[3]/*moștenitori;*
 - oricărei persoane interesate: de către creditorii succesiunii/ai succesibililor;*
 - altă persoană care justifică un interes legitim;*
 - secretarului consiliului local al localității în raza căreia se aflau bunurile defunctului la data deschiderii moștenirii.*

Observație: secretarii consiliilor locale transmit sesizările pentru deschiderea procedurii succesorală Camerei care ține registrul de evidență a procedurilor succesorală, sesizările urmând a fi înscrise în acest registru. Modul de repartizare a cauzelor succesorală

^[1] În cazul în care, în cauza succesorală, există elemente de extraneitate se vor aplica cu prioritate prevederile Regulamentului (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor, intrat în vigoare în 17 august 2015 (J. O. nr. 201 L din 27 iulie 2012).

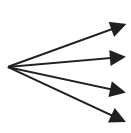
^[2] În cazul succesiunilor succesive, pentru fiecare defunct, solicitanții vor completa o cerere, neexistând posibilitatea de a completa o singură cerere pentru doi sau mai mulți defuncți.

^[3] Conform art. 1100 alin. (2) C. civ., prin succesibil se înțelege persoana care îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a putea moșteni, dar care nu și-a exercitat încă dreptul de opțiune succesorală.

astfel transmise se stabilește de către președintele Camerei, astfel încât acestea să fie repartizate în mod echitabil fiecăruia dintre notarii publici competenți (art. 243 din regulament).

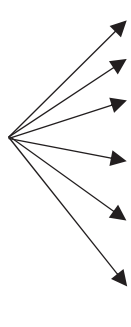
Conform art. 235 din regulament coroborat cu art. 104 alin. (1) din lege, la primirea cererii de deschidere a procedurii succesorale, notarul public verifică dacă aceasta cuprinde toate elementele expres prevăzute de lege, în caz contrar indicând solicitanților să o completeze.

În acest sens, se vor menționa:

-
- datele de stare civilă ale defunctului;
 - numele, prenumele și domiciliul moștenitorilor prezumtivi;
 - bunurile defunctului, cu menționarea valorii acestora;
 - pasivului succesor.

Totodată, conform prevederilor art. 104 alin. (2) din lege, cererea de deschidere a procedurii succesorale notariale va fi înscrisă în registrul succesor al notarului public, *după* înregistrarea în evidențele succesorale ținute la nivelul Camerelor. Așadar, la momentul depunerii cererii privind dezbaterăa procedurii succesorale pe cale notarială, se va completa și o *cerere privind verificarea evidențelor succesorale ținute la nivelul Camerei notarilor publici*^[1].

Potrivit art. 110 alin. (2) din regulament, cererea de verificare și înregistrare a procedurii succesorale va fi semnată și, după caz, ștampilată de către solicitant și va cuprinde în mod obligatoriu următoarele elemente:

-
- numele și prenumele defunctului;
 - data decesului (zi/lună/an);
 - ultimul domiciliu al defunctului, prin menționarea localității și a adresei, indicate în certificatul de deces;
 - codul numeric personal al defunctului, iar în situația în care nu este menționat, data nașterii acestuia;
 - numărul de înregistrare și data cererii formulate de biroul notarial;
 - denumirea biroului notarial, în cazul societăților profesionale, sau, în cazul biroului individual, numele notarului public căruia i-a fost atribuită cauza succesoră spre soluționare.

Observație: ca urmare a cererii privind verificarea evidențelor succesorale ținute la nivelul Camerei notarilor publici se va elibera un certificat^[2] sau o adeverință care atestă posibilitatea dezbaterii procedurii succesorale de către biroul notarial de la care provine cererea sau imposibilitatea dezbaterii acesteia de acel notar public, cauza fiind înregistrată sau chiar soluționată deja de un alt notar.

[1] În acest sens, a se vedea prevederile art. 108-111 din regulament.

[2] În acest sens, a se vedea art. 237 alin. (1) din regulament: „Notarul public procedează la înregistrarea cererii de deschidere a procedurii succesorale în registrul de evidență succesoră al biroului și la acordarea termenului pentru dezbaterăa succesiunii numai după obținerea certificatului eliberat de Cameră cu privire la verificarea Registrului de evidență a procedurilor succesorale, ținut de aceasta, care atestă neînregistrarea cauzei la alt birou notarial”.

1.2. Competența notarului public de soluționare a procedurii succesoriale

1.2.1. Regula în materia competenței dezbaterii procedurii succesoriale de către notarului public și soluția desesizării

Notarul public sesizat are obligația, în conformitate cu prevederile art. 103 alin. (2) din lege, de a-și verifica în prealabil competența teritorială, mai precis ca defunctul să fi avut ultimul domiciliu în circumscripția judecătorei în care notarul public își desfășoară activitatea. În cazul în care cel dintâi notar public sesizat constată că succesiunea este de competența altui notar public, se *desesizează*, fără a mai cita părțile, informându-l pe solicitant cu privire la notarul competent să îndeplinească procedura succesorală.

Observație: de asemenea, în cazul în care operează un transfer de dosar succesoral, la cererea persoanelor îndreptățite, notarul se va desesiza însă după înregistrarea cauzei succesoriale pe rolul biroului său.

În cazul în care în circumscripția unei judecătorei sunt mai mulți notari publici, competența de îndeplinire a procedurii succesoriale aparține *primului notar public sesizat*. Notarul public va verifica dacă procedura succesorală nu s-a deschis la un alt notar public din circumscripția aceleiași judecătorei, cercetând în acest scop registrul de evidență a succesiunilor, potrivit regulamentului.

1.2.2. Competența notarului public privind dezbaterea procedurii succesoriale în situații de excepție

1. În cazul în care ultimul domiciliu al defunctului nu este cunoscut sau nu se află pe teritoriul României, competența aparține notarului public cel dintâi sesizat, cu condiția ca în circumscripția sa să existe cel puțin un bun imobil al celui care lasă moștenirea [art. 954 alin. (3) teza I C. civ.; art. 103 alin. (4) din lege].
2. În cazul în care ultimul domiciliu al defunctului nu este în România, iar în patrimoniul succesoral nu se regăsesc bunuri imobile pe teritoriul României, competent este notarul public cel dintâi sesizat, cu condiția ca în circumscripția sa să existe bunuri mobile ale celui care lasă moștenirea [art. 954 alin. (3) teza a II-a C. civ.; art. 103 alin. (5) din lege].
3. În cazul în care ultimul domiciliu al defunctului nu este în România, iar în patrimoniul succesoral nu se regăsesc bunuri pe teritoriul României, competent este notarul public cel dintâi sesizat [art. 954 alin. (3) teza finală C. civ.; art. 103 alin. (6) teza I din lege].

Observație: regulile de mai sus se aplică în mod corespunzător și în cazul persoanelor decedate al căror ultim domiciliu nu este cunoscut [art. 103 alin. (6) din lege].

Observație: în cazul în care în certificatul de deces se precizează doar statul pe al cărui teritoriu defunctul a avut ultimul domiciliu, se aplică în mod corespunzător prevederile de mai sus [art. 103 alin. (7) din lege].

4. Competența teritorială a dezbaterii cauzelor succesoriale ale comorienților^[1] aparține primului notar public sesizat, competent cu dezbaterea succesiunii oricăruia dintre decedați [art. 241 alin. (4) din regulament].

Observație: potrivit art. 241 alin. (2) și (3) din regulament, dezbaterea succesiunilor soților comorienți, deși aceștia nu se moștenesc unul pe altul, se va face deodată de același notar public, iar dosarele se vor conexe și se va elibera un singur certificat de moștenitor. De asemenea, în mod similar se poate proceda și pentru alți comorienți între care ar fi existat vocație succesorală reciprocă.

5. În cazul moștenirilor succesive, moștenitorii pot alege competența oricăruia dintre notarii publici care își desfășoară activitatea într-un birou individual sau într-o societate profesională din circumscripția teritorială a judecătoriei în care și-a avut ultimul domiciliu acela dintre autori care a decedat cel din urmă [art. 15 lit. b) din lege].

1.3. Dovada decesului și a ultimului domiciliu

Dovada decesului și a ultimului domiciliu se face cu certificatul de deces. În cazul hotărârilor judecătorești declarative de moarte, rămase definitive, dovada se face cu certificatul de deces eliberat în condițiile Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, republicată^[2].

Certificatul de deces al unui cetățean român, eliberat de o autoritate străină, necesar la dezbaterea procedurii succesoriale, va fi transcris în registrul de stare civilă din România în condițiile Legii nr. 119/1996.

Certificatul de deces eliberat de o autoritate străină se apostilează sau, după caz, se supraregalizează, cu excepția cazurilor în care a fost emis de autoritatea competentă a unui stat cu care România are convenție sau tratat de recunoaștere reciprocă a actelor de stare civilă.

Pentru a fi înregistrat în evidențele succesoriale ale Camerei și Uniunii, certificatul de deces trebuie să cuprindă cel puțin următoarele mențiuni:

- numele și prenumele defunctului;
- data decesului (zi/lună/an);
- codul numeric personal sau data nașterii;
- ultimul domiciliu ori, după caz, reședința obișnuită a defunctului.

Observație: dacă la rubrica ultimul domiciliu sau ultima reședință obișnuită a defunctului este menționat numai numele țării, fără a se preciza și localitatea, în aplicarea art. 954 alin. (3) din Codul civil^[3], cauza succesorală se înscrie în RNNES și, ulterior, în Registrul

^[1] Conform art. 241 alin. (1) din regulament, „sunt comorienți persoanele care au decedat în același timp, dacă nu se poate face dovada că unul a supraviețuit celuilalt”.

^[2] Republicată în M. Of. nr. 339 din 18 mai 2012.

^[3] Potrivit acestui articol, dacă ultimul domiciliu al defunctului nu este cunoscut sau nu se află pe teritoriul României, moștenirea se deschide la locul din țară aflat în circumscripția notarului public cel dintâi sesizat, cu condiția ca în această circumscripție să existe cel puțin un bun imobil al celui care lasă moștenirea. În cazul în care în patrimoniul succesoral nu există bunuri imobile, locul deschiderii moștenirii este în circumscripția notarului public cel dintâi sesizat, cu condiția ca în această circumscripție să se afle bunuri mobile ale celui ce lasă moștenirea. Atunci când în patrimoniul succesoral nu există bunuri situate în România, locul deschiderii moștenirii este în circumscripția notarului public cel dintâi sesizat.

de evidență a procedurilor succesoriale, ținut de Camera în a cărei circumscripție își desfășoară activitatea notarul public care soluționează succesiunea.

2. Măsurile de inventariere și conservare a bunurilor succesoriale

2.1. Inventarierea bunurilor succesoriale

În conformitate cu dispozițiile art. 105 alin. (1) din lege, la cererea persoanelor interesate, se va proceda la inventarierea bunurilor succesoriale, în condițiile prevăzute de lege.

Observație: dacă nu există cerere anterioară pentru deschiderea procedurii succesoriale, cererea de inventariere ține loc și de cerere de deschidere a acestei proceduri.

Cererea de inventariere poate fi făcută de:

- orice succesibil;
- executorul testamentar;
- creditorii defunctului;
- creditorii moștenitorilor;
- orice altă persoană care justifică un interes.

La primirea cererii de efectuare a inventarului, notarul va anunța succesibilii despre efectuarea inventarului.

Inventarul poate fi făcut și de către o altă persoană desemnată de notarul public *în baza unei împuterniciri* date în acest sens.

În situația în care bunurile moștenirii se află în circumscripții judecătorești diferite, notarul public sesizat va solicita efectuarea inventarului prin *comisie rogatorie*. Notarul public care va efectua în acest caz inventarul, va fi desemnat de către notarul care instrumentează cauza succesorală prin cererea adresată și cu acordul celui dintâi [art. 105 alin. (3) din lege, coroborat cu art. 244 alin. (10) teza a II-a din regulament].

La întocmirea inventarului pot participa succesibilii sau, după caz, executorul testamentar, creditorii și 2 martori.

Observație: în cazul în care succesibilii, executorul testamentar sau creditorii refuză să semneze procesul-verbal, semnătura martorilor este suficientă pentru îndeplinirea procedurii.

Potrivit art. 1116 alin. (1) C. civ., procesul-verbal de inventariere cuprinde:

- enumerarea
 - descrierea
 - evaluarea provizorie
- } a bunurilor ce se aflau în posesia defunctului la data deschiderii moștenirii.

Observație: în procesul-verbal de inventariere se înscriu și mențiuni cu privire la pasivul succesoral, în măsura în care acesta este cunoscut.

Cu privire la bunurile despre care se susține că sunt proprietatea altei persoane, se va menționa motivul pentru care se aflau în deținerea defunctului la data decesului, iar

cu privire la bunurile defunctului care se află în deținerea unei alte persoane, se prezintă locul unde se află și motivele pentru care se găsesc acolo.

În cazul în care unul dintre succesibili sau altă persoană care are în posesie bunuri din patrimoniul defunctului se opune la efectuarea inventarului, notarul va întocmi un proces-verbal în care va face mențiune despre opunere și va indica persoanelor care insistă la inventariere să solicite instanței competente să dispună efectuarea inventarului.

Observație: potrivit art. 1118 C. civ., dacă în timpul efectuării inventarului se vor găsi sume de bani, hârtii de valoare, cecuri sau alte valori, se vor depune în depozitul notarial sau la instituție specializată, făcându-se mențiuni despre aceasta și în procesul-verbal de inventariere.

→ din sumele de bani găsite la inventariere se vor lăsa moștenitorilor sau celor care locuiau cu defunctul și gospodăreau împreună cu acesta sumele necesare pentru:

- întreținerea persoanelor ce erau în sarcina celui decedat, pentru maximum 6 luni;
- plata sumelor datorate în baza contractelor individuale de muncă sau pentru plata asigurărilor sociale;
- acoperirea cheltuielilor pentru conservarea și administrarea bunurilor moștenirii.

Observații:

1. În cazul în care instanța a dispus efectuarea inventarului, notarul îl va efectua, fără să mai țină seama de vreo opoziție, iar în procesul-verbal de inventariere va menționa că inventarierea se face în baza hotărârii judecătorești;
2. Inventarul succesoral se întocmește *in mod obligatoriu*, potrivit art. 244 alin. (6) din regulament, în cazurile în care este cerut de oricare dintre părți, de creditori sau dacă se solicită lichidarea pasivului succesoral. Dacă bunurile înscrise în procesul-verbal de inventariere sunt afectate garantării unor creanțe, acestea se vor înscrie ca atare, cu menționarea creditorilor;
3. Dacă la efectuarea inventarului se găsesc *arme, muniții, materiale explozibile sau alte substanțe interzise*, notarul public solicită de îndată intervenția organului de poliție, urmând ca acesta să le ridice pe bază de proces-verbal care va fi atașat la procesul-verbal de inventariere;
4. *În cazuri urgente*, la cererea oricărei persoane care justifică un interes, punerea sigiliilor asupra bunurilor succesoriale se poate face și *înainte* de întocmirea inventarului, exceptându-se bunurile necesare membrilor familiei defunctului care au locuit cu acesta.

2.2. Conservarea bunurilor succesoriale

Potrivit art. 1117 alin. (1) C. civ., dacă există pericol de:

- înstrăinare
 - pierdere
 - înlocuire
 - distrugere
- } a bunurilor, notarul va putea pune bunurile sub sigiliu sau le va preda unui custode.